

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput III. Urbanus III. (a) Episcopo Florentino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

CAPUT III.

Urbanus III. (a) *Episcopo Florentino.*

Letteras fraternitatis tuæ debitâ benignitate suscepimus, quibus certiores de sinceritate tuæ fidei, & devotionis effecti, ad honorem, & commodum tuum abundantius provocamur. Verùm quia postulasti, utrum si postquam (b) sponsalia inter aliquas legitimas personas contracta fuerint, antequam viro mulier tradatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat, vel se ad secunda vota transferre: tuæ sollicitudini respondemus, quod ad accipiendam eam cogi non debet, cum inter eos matrimonium non fuerit consummatum.

NOTÆ.

1. (a) *Florentino.*] Ita etiam legitur in prima electione, sub hoc titulo, cap. final. & post Concil. Later. p. 50. cap. 63. Julio videlicet. De Ecclesia Florent. plura adduxi in c. 31. de elect.
2. (b) *Sponsalia.*] De futuro, adjecit Raymundus, ut tolleret ingentem difficultatem, quam statim expendemus.
3. (c) *Consummatum.*] Post hæc verba in d. cap. 63. Concil. Lateran. sequuntur verba textus in cap. de illis, de divortis, cap. de uxore 7. de sepulch. qui textus ad eandem Decretalem spectant.

COMMENTARIUM.

4. *Conclusio traditur, & probatur.*
 EX his tribus decisionibus sequens communiter deducitur assertio: *Lepra superveniens dissolvit sponsalia de futuro, non vero matrimonium, immo conjuges tenentur simul cohabitare, debitumque sibi invicem reddere.* Probant eam textus in cap. si uxorem, cap. omnes, cap. hi qui 32. q. 7. c. cap. quemadmodum, §. quod si post, de jurejur. cap. ex parte 14, de convers. conjug. Illustrant Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 24. Balil. eod. tract. lib. 10. cap. 14. Gibalinus de clausur. disp. 1. cap. 6. §. 5. Paulus Zacchias lib. 2. qq. medico-legal. lib. 2. tit. 3. & consil. 36. Petrus Gregorius lib. 3. part. tit. 20. cap. 5. & in cap. 1. de spons. num. 51. & in cap. 2. eod. tit. n. 12. Cujac. & Canisius in presenti.

5. *Impugnatur præsens assertio.*
 Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita infurgo: Leprosi ab omni prorsus humano consortio arcentur, aded ut extra civitatem projiciantur: unde Job, quia leprâ percussus fuit, cap. 9. Job. vers. 31. extra civitatem ejectus in sterquilinio fuit, cum id servarent Idumæi ex patrio more, quod deinde divinâ lege acceperunt Judæi, ut testatur D. Chrysostomus homil. 4. in Job: adeoque leprosi arcebantur à communione cæterorum, ut ne quis incautus in illos inciderit, jussit Deus certa in vestimentis signa habere, ut ita dignoscerentur, juxta illud Job. d. vers. 31. *Sordibus intinges me, & abominabuntur vestimenta mea.* Et primis Ecclesiæ sacculis à communi hominum consortio extra urbes segregabantur. Concil. Lugdun. 2. can. 6. & peculiaris Ecclesia illis assignabatur, cap. 2. de Eccles. edific. ubi probavi; nec cum cæteris fidelibus orabant, sed inter energumenos, & excommunicatos referebantur, can. 17. Concil. Ancyrani: unde licet aded stricta sit obligatio clausuræ mo-

nialium, tamen ob lepram supervenientem licet illis à claustro exire. Pius V. diætâ suâ constitutione, quam explicant Michael Sotus, & Gibalinus ubi supra. Igitur cum hoc contagii periculo non est cogenda conjux cum conjugate leproso cohabitare, illique debitum reddere; sed potius matrimonium dirimendum. Accedit, nam matrimonium ratum quoad vinculum parum distat à consummato, ut probavi in cap. ex publico, de convers. conjug. Sed matrimonium ratum dissolvitur per lepram supervenientem, cap. final. hoc titulo. ibi: *Cum nondum inter eos matrimonium fuerit consummatum.* Ex quibus deducitur matrimonium ratum inter eos celebratum fuisse: igitur & similiter consummatum dirimetur ob lepram supervenientem.

6. *De lepra, & eius speciebus.*
 Quâ dubitandi ratione non obstante vera est præsens assertio, pro cuius expositione sciendum est, affectus cutaneos varios referri, ut impetigo, quæ à Græcis dicitur λειχηρ, à Latinis serpigo; & hoc præcipue, quando transit de una parte in aliam, à serpendo: etiam vitiligo, quæ præcipue in facie oritur, & nihil aliud est, quam malus habitus ipsius, quod Hispanè solet appellari, panno; & iste affectus præcipue nascitur in cute; appellatur ab Arabibus Morphea; & aliquando hic affectus carnem attingit, & tunc dicitur à Græcis λέυων, sive ἀλφός, sive alba, sive nigra, secundum naturam humoris; in capite etiam in modum scabiei datur cum mutatione coloris, & dicitur tinea. His affectibus consonus est alius, qui lepra communiter dicitur; cuius materiam eandem esse cum materia scabiei ex Orribasio tradunt Fracastorius lib. de affectibus cutaneis, & Mercurialis lib. de affectibus cutaneis. Lepra ita communiter diffinitur, *Est asperitas cutis cum pruritu, & corporis colligatione, ex humore melancholico ortus, depascens profundas cutis partes, instar squamarum piscium ex se mittens.* Aëtius lib. 14. cap. 134. Vocatur à Græcis ελεφαντινός, propter magnitudinem & diuturnitatem affectus, & propter cutis asperitatem; nam sicut in elephantibus est asperitas cutis, ita in laborantibus lepra. Similiter appellatur morbus Leoninus, quia in superciliis fit tumor laxus ad similitudinem supercillii cadentis in faciem Leonis, quia in illo propter nimiam adustionem bilis fit atra. Quando lepra est cum pruritu, & asperitate, & squamis, est lepra simplex; quando vero fit cum majori pruritu, & squamis durioribus, causans profundiora ulcera, tunc est media,

& quasi alterius generis : si verò adhuc magis perseveret, tum in duritudine, tum quia putredo putredini superveniens deterius contingit, tunc fit lepra quasi alterius generis, & est valde gravis, & foeda; quod facillè cognoscitur ex signis repertis in patientibus leprosa; nam color faciei, & totius corporis immutatur, resimatur nasus, labia fiunt crassiora, intumescit frons cum quibusdam eminentiis tuberosis, difficultas respirationis, vox rauca, & humor ita est acer, ut corrodat cartilagine & ossa; decidunt capilli, anhelitus foetet: provenit hic morbus ab humore atrabiliario, & venenoso, qui fit ex sanguine crasso & faculento, & ex humore bilioso adulto; & tunc lepra est magis mitis, quia fit sine ulceribus, unde lepra elephantiasis nihil aliud est quam tumor universalis cancerosus, & hæc infirmitas est contagiosa, non solum per contactum, sed ad diltans, quia fomitem relinquit, ideo concubitus valde periculosus, & præter hoc periculum est affectus valde chronicus, squalidus; & ita relegantur à commercio leprosi. Coruel. Celsus lib. 3. c. 25. Serenus Sammonicus ibi.

*Est elephas morbus tristi quoque nomine dirus,
Non solum turpans infandis ora pupillis,
Sed cito præcipuans sanesto fæta veneno,*

Paulus Zacchias tom. 1. q. 9. Medicolegal. lib. 7. tit. 3. Plura de lepra & leprosis Philippus Camerac. cent. 2. horar. successivo. cap. 74. Beyerlinck in theatro vite humane. tom. 4. verbo Lepra.

His suppositis ratio præsentis assertionis ex eo provenit, nam cum qualibet infirmitas superveniens, etiam furoris, non dirimat matrimonium, cap. hi, cum sequenti. 32. quest. 7. leg. patre, ff. de his qui sunt sui, l. oratione, §. ult. ff. de ritu nupt. ideo lepra superveniens non dissolvit matrimonium: facit ultra individuum vitæ consuetudinem ratio adducta ab Ulpiano in leg. si cum dotem 12. §. si maritus, ff. soluto matrimon. ibi: *Quid enim tam humanum est, quam fortuitis casibus mulieris maritum, vel uxorem viri participem esse.* Uxor enim est socia omnis fortunæ bonæ & malæ. l. 1. ff. de ritu nupt. l. 1. ff. rerum amot. & sicut felicitas mariti auget felicitatem, & honorem uxoris, l. si libertam 28. C. de nupt. ita & particeps est infortuniorum viri. Lucanus lib. 2.

*Non me letorum sociam, rebusque secundis
Accipis: in curas venio, partemque laborum.*

Tacitus de moribus German. ibi; *Ne se mulier extra virtutum cogitationes, extraque bellorum casus putet, ipsis incipientibus matrimoni auspiciis admonetur venire laborum, periculorumque sociam.* Ideo in leg. 1. C. de repudiis, ejus mulieris propositum laudatur, quæ propter casum adversum, in quem maritus incidit, non mutat uxoris affectionem. Celebre & dignum memoriâ est, quod refert Justinus lib. 32. de uxore Agathoclis Regis Siciliae, quæ cum morituro marito in Ægyptum remitteretur, agrè ab eo divulsa dicebat, nubendo se non prospera tantum, sed omnis fortunæ iniisse societatem. Extat exemplum elegans conjugalis fidei in similibus incommodis, sed quod Christiana religio imitari non permitit, apud Plinium lib. 6. epist. 24. Illustrant Petrus Gregorius in cap. 1. de spons. num. 51. Valenzuela consil. 31. num. 4. Arniseus de jure connub. c. 6. sect. 9. Rectè ergo in præsentibus docetur, ob lepram superveniens, vel aliam infirmitatem.

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. IV.

ten non dissolvi matrimonium, nec quoad vinculum, nec quoad thorum; immò conjugem sanum teneri leproso reddere debitum, & cum illo cohabitare; si autem sponsalia tantum de futuro fuerint celebrata, quia in eis non adest ratio indissolubilitatis, ut in matrimonio, ideo sponsalia ob lepram, seu foeditatem sponso superveniens dissolvuntur, ut probavi in c. de spons. multa enim dirimunt contractum, c. quemadmodum 25. de jurejur. sic apud Paulum lib. 2. sentent. tit. 19. patria potestas impedimento est, quo minus nuptiæ legitime sint, quas filius familias sine consensu patris contraxit; contractæ tamen sustinentur contemplatione publicæ honestatis. Posterioribus quoque constitutionibus inductum est, ne deportatio, vel aquæ & ignis interdictio, aut in metallum damnatio matrimonium rescinderent, cum contrahendum prohiberent, l. res uxoris 24. C. de donat. inter. novel. 22. §. affirmati.

Nec obstat dubitandi ratio ita adducta, cui facile responderetur ex supra traditis lepræ differentiis; nam si lepra sit tinea vel morbus comitialis, quam malam scabiem vocat Horatius in arte poetica:

Vi mala quem scabies, aut morbus Regius urget; matrimonium non dissolvitur, nec quoad thorum, quia ex ea non ita gravis foeditas datur, aut infectio timetur: si autem lepra sit omnium deterrima, elephantiasis videlicet, quæ totum corpus, immò etiam ipsa ossa vitiantur, ut ait Cornelius Celsus lib. 3. c. 25. quæ castratione impeditur, c. ex parte 5. de corp. vitiat. cum contineat morbum ingravescens, foetidum, & contagiosum, præbet causam divorcio quoad thorum, ex adductis pro dubitandi ratione. Textus verò in c. 1. & 2. hoc tit. accipiendi sunt de priore lepræ specie, non ita contagiosa, aut foetida. Difficilius est, quod expendebamus in c. final. hoc tit. pro cujus solutione dicendum est, sponsalia de futuro dissolvi per lepram superveniens, c. quemadmodum de jurejur. non verò sponsalia de præsentibus, quæ cum firma sint, & indissolubilia ratione sacramenti, non possunt dissolvi per superveniens lepram. Et licet textus in d. c. final. satis dubius esset in prima collectione, & ideo ambigeretur, an de sponsalibus de futuro, vel de præsentibus in eo ageretur; Raymundus. ut omnem dubitationis causam tolleret, forsan ex Gregorii IV autoritate adjecit ea verba, *Sponsalia de futuro;* & ita cognoscitur Urbanum III. non de sponsalibus de præsentibus, quæ faciunt verum matrimonium, sed de sponsalibus de futuro sensisse.

Sed supra traditis valde opponitur textus in c. quod proposuisti, 32. q. 7. ubi consultus Gregorius à Bonifacio, utrum viro, cujus uxor propter infirmitatem debitum reddere nequibat, liceret se. 2. 9. cundum matrimonium celebrare: respondit, bonum esse, si sic permaneat; si autem noluerit, posse aliam uxorem accipere: ergo propter infirmitatem superveniens, tam quoad thorum, quam quoad vinculum, matrimonium dissolvitur, & per consequens non rectè in præsentibus docetur, per lepram superveniens conjugii non dissolvi matrimonium. Agnovit difficultatem Gratianus in cap. cum novercas, §. quomvis, ead. caus. & quest. & docet Gregorium in eo textu specialiter indulgisse Anglis noviter ad fidem conversis, ut ob gravem infirmitatem uxoris possent cum alia matrimonio contrahere. Sed illum meritò reprehendit

N

Glossa

8.
Dissolvitur
dubitandi
ratio.

9.
Exponitur
cap. quod
32. 9.

7.
Traditur
ratio deci-
dendi.

Glossa *in d. e. quod, verbo Nubat.* quæ textum illum accipit de sponsa de præsentibus nondum cognita, & per consequens de matrimonio rato tantum, quod dissolvi potuit Pontificis auctoritate. Glossam sequitur Basil. lib. 7. de *matrim. c. 52.* qui docet, quod licet auctoritate Episcopi simile matrimonium dissolvi nequeat, quia cum olim ambigeretur, an sicut sponsalia de futuro, ita & matrimonium ratum per supervenientem infirmitatem dissolveretur, in Concil. Aurelian. *can. 11.* ita cautum fuit: *Matrimonia contracta, infirmitate accedente, nullâ voluntatis contrarietate solvantur; tamen Pontifex potest hujusmodi matrimonium dissolvere.* Sed hanc Glossæ sententiam refellit P. Gregorius *in c. 1. de spons. n. 27.* ex eo, quia sponsa de præsentibus habetur ut vera uxor, quæ relinquit, aliâ superinductâ non debet, *cap. penult. de spons. c. 1. de sponsa duor.* Quare his omisissis verius dicendum est, Gregorium *in d. e. quod proposuisti,* agere de muliere, quæ inventa est ita arcta, & inutilis matrimonio, ut cognosci à viro non possit propter ægritudinem, quam ignorabat maritus tempore, quo matrimonium contraxit, quia eo casu matrimonium nullum est, *c. 1. de frigidis & malef. ubi dicemus.* Quo modo etiam accipiendus est Stephanus Papa II. in responsis datis cum esset in Carisiaco villa, relatis *tom. 17. Regie editionis, ubi c. 2.* ita ait: *Si quis se in conjugio copulaverit, & unieorû contigerit ut debitum reddere non possit, non liceat eos separare, nec pro alia infirmitate, excepto si demonii infirmitas, aut lepra macula super venerit. Ceterum si ab his duabus infirmitatibus liberi fuerint, invicem conjuncti unus alteri servitium exhibeat. Et can. 9. ibi: Si sanus vir leprosam duxerit uxorem, & postmodum ei super veniat lepra, postpositâ negligentia tales separantur, ne concepti*

fili lepra macula pollutantur. Si autem infirmitas illa superveniret matrimonio jam consummato, nullo modo posset dissolvi, *c. si uxorem 32. q. 7.* ita textum illum acceperunt Bellarminus *lib. 4. de R. Pontifice, c. 13.* Balboa *in cap. gaudemus, de divorciis, P. Gregorius in d. c. 1. de sponsal. n. 27.* quo casu accipi debet Canon 16. Concilii Compendiensis, ibi: *Si vir leprosus mulierem habeat sanam, si vult ei donare commatium, ut accipiat virum, ipsa si vult, accipiat, similiter & vir.*

Ex suprâ traditis exponendus est canon S. Timothei. relatus à Theodoro Balsamone *fol. 1066.* in hæc verba: *Si alicujus uxor spiritu corripitur, ut ferreos etiam compedes, & manicas gesserit, vir autem dicat, non possum continere, & velit aliam accipere, debet ne aliam accipere, an non? Resp. In hac re quidem adulterium intercedit, nec invenio quid de ea re respondeam; spirituali tamen sententia non debet.* In quibus verbis expressè docet Sanctus, comitti adulterium ab eo conjugæ, qui ob infirmitatem alterius secundas nuptias contraxit. Difficile tamen est, quod dicit Sanctus, tantum ex spirituali sententia cum nubere non debere. Sed respondendum est, Sanctum Timotheum respondisse ad constitutionem Leonis Imperatoris *in Novel. III. & 112.* ubi permittitur marito post tres annos dimittere uxorem perpetuâ infantiâ laborantem, aliamque accipere. Similiter & uxori post quinque annos. Harmenopolus *lib. 4. Promptuarii.* Unde S. Timotheus non secundum jus civile, & sæculare, cum juxta illud eo casu divorcium permittitur; sed juxta sacros Canones rectè Sanctus dixit ex spirituali sententia, id est juxta sacros canones, & Ecclesiæ leges, adulterium committi: docuit Theodorus Balsamon *in notis ad ipsum canonem.*

10.
Exponitur
locus Timothei.

TITULUS IX.

De conjugio servorum, vel disparis conditionis.

CAPUT I.

Adrianus Papa (a) *Salzburgensi Archiepiscopo.*

DIGNUM est, & à rationis tramite non discordat, quod ea quæ dubietatis in se videntur scrupulum retinere, ad Apostolicæ Sedis judicium referantur, ut inde Christi fideles in dubiis certitudinem se gaudeant invenire, unde noscuntur magisterium fidei suscepisse. Tua verò fraternitas de servorum conjugii, quæ invitis & contradicentibus dominis contrahuntur, quid fieri debeat, Apostolarum nostro, si bene meminimus, requisivit. Super quo tibi diximus taliter respondendum. Sanè juxta verbum Apostoli, prout tua discretio cognoscit, in Christo JESU neque liber est, neque servus, qui à sacramentis Ecclesiæ sit removendus. Ita quoque nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et si dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nullâ ratione sunt propter hoc ecclesiastico judicio dissolvenda. Debita tamen & consyeta servitia non propter hoc sunt minus propriis dominis exhibenda.

NOTE.